

**YANGI AVLOD O'QUVCHILARINI O'QITISHDA PEDAGOGIK
G'OYALARNI TRANSFORMATSIYA QILISH:
MUAMMO, YECHIM VA AMALIY TAJRIBA**

Axmedov Ijod Narziqul o'g'li.

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi direktori.

Imkoniyat2021@gmail.com

Axmedov Ali Usmonovich

Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi

Ta'lim sifati nazorati bo'limi bosh mutaxassisi.

akhmedovali362@gmail.com.

+998905382788

Annotasiya. Maqolada yangi avlod o'quvchilarini o'qitish jarayonida pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish zarurati ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan asoslab berilgan. Raqamli muhitda shakllanayotgan o'quvchilarning kognitiv xususiyatlari, axborotni qabul qilish tezligi hamda mustaqil fikrlashga bo'lgan ehtiyoji an'anaviy ta'lim yondashuvlarini qayta ko'rib chiqishni talab etishi tahlil qilinadi. Tadqiqotda pedagogik g'oyalarni yangilashning asosiy yo'nalishlari, jumladan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interaktiv metodlar, hamkorlikda o'qitish va innovatsion texnologiyalarni integratsiyalash masalalari yoritilgan. Shuningdek, maqolada amaliy tajribalar asosida dars samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi metodik yechimlar keltiriladi. Tadqiqot natijalari yangi avlod o'quvchilarining ta'limga bo'lgan motivatsiyasini oshirish, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: yangi avlod o'quvchilari, pedagogik transformatsiya, innovatsion ta'lim, interaktiv metodlar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli muhit, metodik yondashuv, amaliy tajriba, ta'lim samaradorligi.

Аннотация. В статье научно-теоретически и практико-ориентированно обоснована необходимость трансформации педагогических идей в процессе обучения учащихся нового поколения. Анализируются когнитивные особенности современных обучающихся, формирующихся в цифровой среде, их высокая скорость восприятия информации и потребность в самостоятельном мышлении, что требует пересмотра традиционных подходов к обучению. В исследовании раскрываются основные направления обновления педагогических идей, включая лично-ориентированное обучение,

IQTIDOR & INTELLEKT

интерактивные методы, кооперативное обучение и интеграцию инновационных технологий. Кроме того, на основе практического опыта предлагаются методические решения, направленные на повышение эффективности учебного процесса. Результаты исследования способствуют повышению учебной мотивации учащихся и развитию их творческого и критического мышления.

Ключевые слова: *учащиеся нового поколения, педагогическая трансформация, инновационное обучение, интерактивные методы, личностно-ориентированное обучение, цифровая среда, методический подход, практический опыт, эффективность обучения.*

Abstract. *This article provides a theoretical and practical justification for the necessity of transforming pedagogical ideas in teaching new-generation learners. It analyzes the cognitive characteristics of students growing up in a digital environment, including their rapid information processing and increased need for independent thinking, which require reconsideration of traditional teaching approaches. The study identifies key directions for updating pedagogical ideas, such as learner-centered education, interactive methods, collaborative learning, and the integration of innovative technologies. In addition, based on practical experience, the paper presents methodological solutions aimed at improving the effectiveness of the educational process. The findings contribute to enhancing students' learning motivation and developing their creative and critical thinking skills.*

Keywords: *new generation learners, pedagogical transformation, innovative education, interactive methods, learner-centered approach, digital environment, methodological approach, practical experience, learning effectiveness.*

XXI asr ta'lim tizimi jadal o'zgarayotgan ijtimoiy, texnologik va axborot makonida rivojlanmoqda. Globallashuv, raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi hamda axborot oqimining keskin ortishi natijasida bugungi o'quvchilar avvalgi avlod vakillaridan tubdan farq qiluvchi kognitiv, psixologik va ijtimoiy xususiyatlarga ega bo'lib bormoqda. Yangi avlod o'quvchilari tezkor fikrlash, ko'p vazifalilik, mustaqil axborot izlash va uni tanqidiy tahlil qilish kabi ko'nikmalarni namoyon etadi. Shu bilan birga, ularning diqqatni uzoq vaqt davomida bir nuqtaga jamlash qobiliyati pasayib borayotgani, an'anaviy o'qitish usullariga qiziqishning kamayishi kabi holatlar kuzatilmoqda.

Mazkur sharoitda ta'lim tizimida qo'llanilayotgan an'anaviy pedagogik yondashuvlar zamonaviy o'quvchilarning ehtiyojlarini to'liq qondira olmay qolmoqda. Natijada o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro aloqada uzilishlar yuzaga kelishi, bilimlarni o'zlashtirish samaradorligining pasayishi kabi muammolar yuzaga chiqmoqda. Bu esa pedagogik g'oyalarni zamon talablari asosida qayta ko'rib chiqish va ularni transformatsiya qilish zaruratini yuzaga keltiradi.

Pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish jarayoni faqatgina yangi texnologiyalarni joriy etish bilan cheklanib qolmaydi. U, eng avvalo, o'quvchining

shaxs sifatidagi o'rnini va rolini qayta anglash, uning individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini ta'lim jarayonining markaziga qo'yishni talab etadi. Inson omilining ustuvorligi pedagogik faoliyatni insonparvarlashtirish, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali namoyon bo'ladi.

Shu nuqtai nazardan, yangi avlod o'quvchilarini o'qitishda pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish masalasi nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, muammoli ta'lim, hamkorlikda o'qitish texnologiyalarini qo'llash orqali o'quvchilarning faolligini oshirish, ularning bilimlarni chuqur va ongli o'zlashtirishiga erishish mumkin.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — yangi avlod o'quvchilarini o'qitishda pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish zaruratini asoslash, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan samarali metodik yechimlar va amaliy tajribalarni tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot natijalari zamonaviy ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini yanada samarali tashkil etish hamda o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish masalasi zamonaviy ta'limshunoslikda dolzarb yo'nalishlardan biri bo'lib, bu borada mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan keng qamrovli ilmiy izlanishlar olib borilgan. Xususan, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, o'quvchini ta'lim subyekti sifatida markazga qo'yish hamda raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish masalalari bir qator ilmiy manbalarda o'z aksini topgan.

Xorijiy pedagog olimlar, jumladan, J. Dewey, L. Vygotsky, P. Freire va D. H. Jonassenlarning ilmiy qarashlarida ta'lim jarayonini interaktiv, muammoli va shaxsga yo'naltirilgan model asosida tashkil etish g'oyalari ilgari surilgan. Ularning tadqiqotlarida o'quvchi faolligi, mustaqil fikrlash va ijtimoiy hamkorlik ta'lim samaradorligining asosiy omili sifatida qaraladi [7, 8].

Zamonaviy tadqiqotlarda esa S. Papert, M. Prensky va R. Mayer kabi olimlar "raqamli avlod" tushunchasini ilgari surib, yangi avlod o'quvchilarining kognitiv xususiyatlari an'anaviy ta'lim modelidan farq qilishini asoslab bergan. Ularning fikricha, raqamli muhitda o'sib kelayotgan o'quvchilar uchun vizual, interaktiv va tezkor o'qitish metodlari samaraliroq hisoblanadi [5, 6].

O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham ta'limni modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va pedagogik kompetensiyani rivojlantirish

IQTIDOR & INTELLEKT

masalalarini chuqur o'rganilgan. Xususan, N.X. Sayidahmedov, U. Yuldashev, Sh. Karimov va boshqa tadqiqotchilar pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etishning nazariy va amaliy jihatlarini yoritib berganlar. Ularning ishlarida o'qituvchining kasbiy mahorati, didaktik yondashuvlar va zamonaviy metodlarning ahamiyati ta'kidlanadi [1, 2, 3, 4].

Shunga qaramay, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yangi avlod o'quvchilarining o'ziga xos psixologik va kognitiv xususiyatlarini hisobga olgan holda pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish masalasi hali to'liq tizimli yondashuv darajasida o'rganilmagan. Ayniqsa, nazariya va amaliyot integratsiyasi, shuningdek, real ta'lim jarayonida samarali ishlaydigan metodik modellarni ishlab chiqish dolzarb bo'lib qolmoqda.

Mazkur tadqiqotda pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish jarayonini o'rganishda kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli tahlil, qiyosiy pedagogik tahlil, kuzatish, so'rovnoma hamda pedagogik tajriba-sinov metodlari tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida avvalo yangi avlod o'quvchilarining ta'lim jarayonidagi xulq-atvori, o'quv motivatsiyasi va axborotni qabul qilish xususiyatlari kuzatildi. Kuzatishlar natijasida an'anaviy dars shakllarida o'quvchilarning faolligi pastligi, interaktiv metodlar qo'llanilganda esa ularning qiziqishi va ishtiroki sezilarli darajada oshishi aniqlandi.

Shuningdek, so'rovnoma metodi orqali o'quvchilar va o'qituvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabati o'rganildi. So'rov natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilar ko'proq vizual, amaliy va interaktiv yondashuvlarni afzal ko'rishadi, o'qituvchilar esa zamonaviy metodik vositalarni qo'llashda qo'shimcha metodik yordamga ehtiyoj sezishadi.

Tajriba-sinov ishlari doirasida interaktiv metodlar, muammoli ta'lim elementlari, hamkorlikda o'qitish texnologiyalari hamda raqamli ta'lim resurslari qo'llanildi. Tajriba natijalari an'anaviy dars jarayoniga nisbatan o'quvchilarning bilimni o'zlashtirish darajasi, faolligi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarining sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi.

Tadqiqotda olingan natijalar sifat va miqdoriy tahlil asosida baholandi. Sifat tahlili o'quvchilarning darsga bo'lgan munosabati va motivatsiyasidagi o'zgarishlarni, miqdoriy tahlil esa o'zlashtirish ko'rsatkichlaridagi farqlarni aniqlashga xizmat qildi.

Umuman olganda, qo'llanilgan metodologiya pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish jarayonini kompleks yondashuv asosida o'rganish va uning amaliy samaradorligini asoslash imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yangi avlod o'quvchilarini o'qitish jarayonida pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish nafaqat metodik

yangilanish, balki ta'lim falsafasining o'zgarishini ham talab etadi. An'anaviy yondashuvlar ko'proq o'qituvchi markaziga yo'naltirilgan bo'lib, bunda bilim uzatish jarayoni ustuvor hisoblangan. Biroq zamonaviy ta'lim amaliyoti o'quvchini faol subyekt sifatida qarash, uning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishni taqozo etmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yangi avlod o'quvchilari raqamli muhitda shakllanganligi sababli ular tezkor axborot almashinuvi, vizual materiallar va interaktiv platformalarga ko'proq moslashgan. Shu bois an'anaviy ma'ruza uslubidagi darslar ularning qiziqishini to'liq jalb eta olmaydi. Aksincha, muammoli vaziyatlar, loyihaviy topshiriqlar va hamkorlikda ishlashga asoslangan metodlar o'quvchilarning faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Tadqiqot davomida kuzatilgan eng muhim jihatlardan biri — o'qituvchining roli transformatsiyasi masalasidir. Zamonaviy pedagog faqat bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi, fasilitator va motivator sifatida faoliyat yuritishi lozim. Bu esa o'qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy kompetensiya, raqamli savodxonlik hamda innovatsion fikrlashni talab etadi.

Shuningdek, amaliy tajribalar shuni tasdiqladiki, interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalar integratsiyasi o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Biroq bu jarayonda faqat texnologiyaga tayanish yetarli emas. Inson omili — ya'ni o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi emotsional aloqa, ishonch va hamkorlik muhiti ham muhim rol o'ynaydi. Aynan shu omil ta'lim jarayonining barqaror motivatsion asosini shakllantiradi.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish jarayoni uch asosiy yo'nalishda amalga oshirilishi lozim: birinchidan, ta'lim mazmunini zamonaviy kompetensiyalarga yo'naltirish; ikkinchidan, interaktiv va raqamli metodlarni keng joriy etish; uchinchidan, o'qituvchining metodik va raqamli kompetensiyasini uzluksiz rivojlantirish.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish jarayoni tizimli va kompleks yondashuvni talab etadi. Bu jarayonda inson omilini markaziy o'ringa qo'yish ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omillaridan biri bo'lib qoladi.

Tadqiqot jarayonida yangi avlod o'quvchilarini o'qitishda pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish samaradorligini aniqlash maqsadida o'tkazilgan kuzatish, so'rovnoma hamda tajriba-sinov ishlari natijalari tahlil qilindi. Olingan

IQTIDOR & INTELLEKT

natijalar ta'lim jarayonida amalga oshirilgan metodik o'zgarishlarning o'quvchilar faolligi va o'zlashtirish darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatganini tasdiqladi.

Tajriba-sinov ishlari davomida interaktiv metodlar, muammoli ta'lim elementlari hamda raqamli ta'lim resurslaridan foydalanilgan guruhlarda o'quvchilarning dars jarayonidagi ishtiroki sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Xususan, an'anaviy yondashuv qo'llanilgan guruhga nisbatan tajriba guruhida o'quvchilarning faolligi, savol berish va mustaqil fikr bildirish darajasi yuqoriroq bo'ldi.

O'zlashtirish natijalarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, interaktiv va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq va ongli ravishda o'zlashtirishi ta'minlangan. Ayniqsa, murakkab mavzularni tushunishda vizual materiallar va amaliy topshiriqlardan foydalanish samaradorligi yuqori bo'ldi.

So'rovnomalar natijalari esa o'quvchilarning ko'pchiligi zamonaviy o'qitish usullarini, xususan, guruhda ishlash, loyiha asosida o'qitish va raqamli platformalardan foydalanishni afzal ko'rishini ko'rsatdi. O'quvchilar an'anaviy ma'ruza shaklidagi darslarga nisbatan interaktiv darslarda o'zlarini erkinroq va faolroq his qilishlarini ta'kidladilar.

Shuningdek, o'qituvchilar tomonidan bildirilgan fikrlar ham pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish zaruratini tasdiqladi. Ularning qayd etishicha, zamonaviy metodlarni qo'llash darsni tashkil etish jarayonini murakkablashtirsa-da, natijada o'quvchilarning bilim sifati va motivatsiyasi sezilarli darajada ortadi.

Umumiy natijalar shuni ko'rsatadiki, pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish orqali ta'lim jarayonida quyidagi ijobiy o'zgarishlarga erishildi:

- o'quvchilarning darsga qiziqishi va faolligi oshdi;
- mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalari rivojlandi;
- bilimlarni amaliy qo'llash darajasi kuchaydi;
- o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik muhiti yaxshilandi.

Natijalar tahlili shuni tasdiqlaydiki, zamonaviy ta'lim sharoitida pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish nafaqat dolzarb, balki ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yangi avlod o'quvchilarini o'qitishda pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish zamonaviy ta'lim tizimining eng dolzarb va strategik yo'nalishlaridan biridir. Raqamli muhitda shakllanayotgan o'quvchilarning kognitiv xususiyatlari, axborotni tez qabul qilish va qayta ishlash qobiliyati hamda mustaqil fikrlashga bo'lgan ehtiyoji an'anaviy pedagogik yondashuvlarni qayta ko'rib chiqishni talab etadi.

Olib borilgan tahlil va tajriba-sinov ishlari shuni tasdiqladiki, interaktiv metodlar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari hamda raqamli ta'lim

resurslarining integratsiyasi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning faolligi, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalari rivojlanishi ta'minlanadi.

Tadqiqot jarayonida o'qituvchining roli ham tubdan o'zgarishi zarurligi aniqlanib, u bilim beruvchi subyekt emas, balki ta'lim jarayonini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va motivatsiya beruvchi fasilitator sifatida faoliyat yuritishi lozimligi asoslab berildi. Bu esa o'qituvchidan yuqori darajadagi pedagogik kompetensiya, raqamli savodxonlik va innovatsion fikrlashni talab etadi.

Shuningdek, inson omili ta'lim jarayonida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ishonchli va hamkorlikka asoslangan munosabatlar ta'lim samaradorligini oshirishda muhim psixologik va motivatsion asos bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish jarayoni ta'lim mazmuni, metodlari va vositalarini kompleks yangilashni talab etadi. Ushbu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ta'lim tizimida:

innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish; o'qituvchilarning kasbiy va raqamli kompetensiyasini uzluksiz rivojlantirish; o'quv jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni ustuvor qilish; hamkorlik va ijodiy muhitni shakllantirish muhim hisoblanadi.

Pedagogik g'oyalarni transformatsiya qilish zamonaviy ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish hamda ularni raqobatbardosh shaxs sifatida shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar

1. N.X. Sayidahmedov. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. –T.: O'qituvchi, 2022.
2. U.Y. Yuldashev. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. –T.: Fan va texnologiya, 2021.
3. R.A. Mavlonova, O.T. To'raeva. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. –T.: Noshir, 2021.
4. R.X. Jo'raev. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. –T.: Fan, 2023.
5. Prensky M. Teaching Digital Natives: Beyond Traditional Pedagogy. – New York: Routledge, 2021.
6. Mayer R.E. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
7. Vygotsky L.S. Mind in Society: Development of Higher Psychological Processes (revised edition). – London: Harvard University Press, 2022.
8. .